

Eligiusz Małolepszy

Kultura fizyczna w działalności Związku Młodzieży Ludowej (1926-1937)

Prace Naukowe. Kultura Fizyczna 5, 101-110

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Eligiusz Malolepszy

KULTURA FIZYCZNA W DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU MŁODZIEŻY LUDOWEJ (1926–1937)

Słowa kluczowe: Kultura fizyczna, Związek Młodzieży Ludowej, wieś

ABSTRACT

Physical Culture in the Activities of Związek Młodzieży Ludowej (1926 – 1937)

Key words: Physical education, Związek Młodzieży Ludowej, village

Związek Młodzieży Ludowej (ZML) [Association of Peasant Youth (APY)] started their activity in the second half of the 1920's (it was established in 1926). ZML published its own newsletter called „Młoda Wieś” [Young Village], where numerous articles were published, concerning, among others, advantages of physical activity, organisation of physical education within ZML, methods of gymnastic classes, popularisation of various sports, foundation of sport sections within ZML, and organisation of sports competitions. ZML popularised and ran their activities in such fields as physical education, sport, and military training, first of all among peasant youth. Among various sports, the most popular were: shooting, table tennis, athletics, and team games.

I.

W zakresie popularyzacji i upowszechniania wychowania fizycznego i sportu na wsi w okresie II Rzeczypospolitej ważną rolę odegrały polskie wiejskie organizacje młodzieżowe. Związek Młodzieży Ludowej (ZML) należał, obok m.in. Związku Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej „Wici” (ZMW RP „Wici”), Centralnego Związku Młodzieży Wiejskiej „Siew” (CZMW „Siew”, od 1934 r. Centralnego Związku Młodej Wsi), do tych organizacji, które odegrały ważną rolę w rozwoju wspomnianych dziedzin.

Związek Młodzieży Ludowej rozwinął działalność w II połowie lat dwudziestych. ZML powstał w 1926 r. z inicjatywy działaczy Polskiego Stron-

nictwa Ludowego „Piast” (PSL „Piast”)¹. W 1927 r. ukonstytuował się zarząd ZML, w skład którego weszli: Czesław Jankowski — prezes, Władysław Dabab, Zygmunt Czyżewski, Wiktoria Ardasiewiczówna, Józef Klimek, Kazimierz Mahler, Adolf Delecki, Tomasz Kuźniarz — członkowie zarządu². W zakresie organizacyjnym i administracyjnym, ZML na terenie danej wsi był oddziałem ZML; na terenie gminy — Rejonem ZML; na terenie powiatu — Obwodem ZML; na terenie dwu lub więcej powiatów — Okręgiem ZML³.

II.

ZML posiadał własny organ prasowy, jakim była „Młoda Wieś”. W lipcu 1928 r. na łamach „Młodej Wsi”, opublikowano zasady ideowe ZML. Wśród nich poruszono także problematykę wychowania fizycznego i sportu: „ZML [...] zdając sobie sprawę, że rozwój fizyczny jest dla jednostki i państwa nie mniej ważnym od duchowego, poświęcać będzie równą uwagę krzewieniu własnych szeregów wychowania fizycznego przez sport i gimnastykę, aby w ten sposób przez całokształt swej działalności wychowywać obywateli zdolnych i gotowych do oddania na usługi państwa i wsi, wszystkich swoich sił fizycznych i duchowych. Wychodząc z tych założeń ZML wychowywać będzie młodzież w kierunku wysokiej etyki, pełnego poczucia godności i karności, państwowym, narodowym, zawodowym, kulturalnym oraz sprawności fizycznej”⁴. Aktywność fizyczna była jednym z celów i zadań wychowania i kształcenia w ZML.

Jak czytamy w statucie ZML, w zakresie celów i zadań, zamieszczono m.in. następujący zapis: „rozszerzenie i pogłębienie prac przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego przy pomocy Komendy, specjalnie dla związków młodzieży utworzonej z ramienia Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przeposobienia Wojskowego, nadto przez prowadzenie kur-

---

¹ M. Słoniewski, *Wychowanie fizyczne i sport w działalności polskich organizacji związanych z prawicą społeczną w latach 1918–1939*, Warszawa 1984, s. 29; według M. Słoniewskiego, „pierwsze koła ZML powstały na terenie województw poznańskiego, krakowskiego i lwowskiego”.

² „Młoda Wieś” nr 1 z 1928 r.; przy zarządzie utworzono Centralne Biuro ZML, którym kierował Adolf Delecki.

³ *Ibidem*.

⁴ „Młoda Wieś” nr 8–9 z 1. 07. 1928 r.; „Młoda Wieś” była wydawana w Warszawie jako pismo Związku Młodzieży Ludowej. Czasopismo o tej samej nazwie — „Młoda Wieś” wydawano od 1935 r. w Łucku jako organ Wołyńskiego Związku Młodzieży Wiejskiej.

sów pożarniczych, gazowych itp. w porozumieniu ze strażami pożarnymi, Ligą Obrony Powietrznej i Przeciwwgazowej [...]”⁵.

Na łamach „Młodej Wsi” publikowano liczne artykuły, materiały dotyczące m.in. korzyści płynących z uprawiania aktywności fizycznej, organizacji i prac wychowania fizycznego w ZML, metodyki zajęć gimnastycznych, popularyzowania dyscyplin sportowych, zakładania sekcji sportowych w ZML, organizacji zawodów sportowych⁶.

W artykule *Potrzeba wychowania fizycznego*, opublikowanym na łamach „Młodej Wsi” Adolf Delecki pisze: „[...] Sport, ćwiczenia i zabawy polowe są z jednej strony zapobiegawczym środkiem przeciw schorzeniu, dotąd jeszcze zdrowej młodzieży, a dalej pozwalają jej niejako pomnożyć swe zdrowie, zbierać kapitał na późniejsze lata. A zdrowie potrzebuje człowiek nie tylko dla własnego szczęścia, zdrowych obywateli potrzebuje i Państwo”⁷. Artykuły odnoszące się do wychowania fizycznego i sportu miały charakter poznawczy i edukacyjny. Przybliżyły uprawianie ćwiczeń fizycznych dzieciom i młodzieży wiejskiej.

Wśród 5 sekcji, które powołał Zarząd Główny ZML w 1927 r., znalazła się sekcja wychowania fizycznego i sportu (istniały inne sekcje: organizacyjna, ogólnooświatowa, rolniczo-zawodowa i gospodarcza)⁸. ZML prowadził działalność w zakresie wychowania fizycznego, sportu oraz przysposobienia wojskowego. Wśród dyscyplin sportowych najbardziej popularnymi były: strzelectwo, tenis stołowy, lekka atletyka oraz zespołowe gry sportowe.

Według M. Słoniewskiego, ZML liczył w 1933 r. 12 670 członków, natomiast w roku następnym 13 496⁹. W województwie warszawskim, wśród 316 kół ZML, 112 posiadało oddziały wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, w których ćwiczyło 1622 członków (na ogólną ilość 7563

---

⁵ Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego (AZHRL), Statut Związku Młodzieży Ludowej, s. 2–3; Statut ZML został zatwierdzony w Warszawie w dniu 1. 07. 1930 r.; sformułowanie „rozszerzenie i pogłębienie prac przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego przy pomocy Komendy” odnosi się do Komendy Głównej WF i PW Federacji Związków Młodzieży Wiejskiej.

⁶ „Młoda Wieś” nr 1 z 1928 r., nr 8–9 z 1. 07. 1928 r., nr 16 z 15. 01. 1929 r., nr 9 z 1. 05. 1931 r., nr 24 z 24. 12. 1931 r., nr 7 z 1. 04. 1932 r., nr 12–13 z 15–30. 06. 1932 r., nr 16–17 z 15. 08–1. 09. 1932 r., nr 20/24 z 15. 12. 1932 r., nr 3 z 15. 02. 1933 r.; artykuły te publikowali m.in. Adolf Delecki, Stefan Piątek, Zbigniew Skocz, Tadeusz Wilk, Henryk Zieliński.

⁷ „Młoda Wieś” nr 1 z 1928 r.

⁸ *Ibidem*.

⁹ M. Słoniewski, *op. cit.*, s. 49; ilość członków wydaje się zaniżona.

członków)¹⁰. W województwie białostockim 127 kół ZML prowadziło sekcje wychowania fizycznego i sportu, w których brało udział 1469 uczestników¹¹. Do najlepszych kół prowadzących wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe należały: Oleksin, Zelwa i Kościewice. W powiecie wadowickim (województwo krakowskie) było zorganizowanych 26 sekcji sportowych (34 koła ZML — 1160 członków)¹².

Członkowie ZML brali udział w kursach instruktorskich wychowania fizycznego i sportu, m.in. w okresie 29 maja – 11 czerwca 1932 r. Zarząd Wojewódzki ZML Ziemi Wielkopolskiej w porozumieniu z Okręgowym Urzędem Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (WF i PW) przeprowadził kurs dla przodowników gier sportowych i sędziów sportowych¹³. Program kursu, obok zajęć z zakresu teorii i praktyki wychowania fizycznego, był uzupełniony przez wykłady o następującej problematyce: nauka obywatelska i samorządowa, higiena ciała i wsi, pożarnictwo, prace świetlicowe, oszczędnościowe i gospodarcze. Podobny kurs (dla przodowników gier sportowych) zorganizowano dla młodzieży wiejskiej ZML w Poznaniu w styczniu i lutym 1934 r.¹⁴ Członkowie ZML uczestniczyli w kursach wychowania fizycznego, organizowanych przez Federację Związków Młodzieży Wiejskiej¹⁵. Kursy przeprowadzono w 1930 r. dla młodzieży żeńskiej w Gostyninie i dla młodzieży męskiej w Sulejowie¹⁶. W programie kursów prowadzono zajęcia z zakresu gimnastyki, zabaw i gier ruchowych, lekkiej atletyki, pływania, gier sportowych. W lipcu 1931 r. członkowie ZML uczestniczyli w kursie wychowania fizycznego w Sierakowie, przeprowadzonym z inicjatywy Dowództwa Okręgu Korpusu VII (Poznań)¹⁷.

W 1933 został zorganizowany kurs strzelecki dla młodzieży ZML na terenie Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie. Pierwsze

---

¹⁰ *Ibidem*, s.101.

¹¹ „Młoda Wieś” nr 15/16 z 31. 08. 1933 r. Dane te pochodzą ze sprawozdania ZML województwa białostockiego za okres od 18. 10. 1931 r. do 20. 08. 1933 r. ZML w województwie białostockim liczył w tym okresie 340 kół, z których 250 prowadziło aktywną działalność (9000 członków).

¹² „Młoda Wieś” nr 11/12 z 1934 r.

¹³ „Młoda Wieś” nr 10/11 z 15–30. 05. 1932 r.

¹⁴ „Młoda Wieś” nr 5 z 15. 03. 1934 r.

¹⁵ W skład Federacji Związków Młodzieży Wiejskiej obok ZML wchodził CZMW „Siew” oraz Małopolski Związek Młodzieży Wiejskiej.

¹⁶ „Młoda Wieś” nr 14 z 30. 09. 1930 r.; nr 17 z 15. 11. 1930 r.

¹⁷ „Młoda Wieś” nr 18/19 z 1. 10. 1931 r.

zawody strzeleckie ZML odbyły się w tym samym roku w Mościskach k. Pszczyzny.

ZML popularyzował aktywność fizyczną poprzez współzawodnictwo sportowe. Młodzież ZML najczęściej brała udział w zawodach sportowych organizowanych przez własne koła. Przykładem może być koło ZML w Henrykowie (powiat warszawski), posiadające sekcje piłki siatkowej, tenisa stołowego, łyżwiarstwa i narciarstwa¹⁸. Sportowcy ZML w Henrykowie rozgrywali zawody sportowe z okolicznymi klubami: m.in. KS „Jutrznia” Jabłonna, KS „Ordon” Warszawa.

Niektóre koła ZML przeprowadzały „Święta sportowe ZML”. Zawody takie odbywały się przeważnie raz w roku. ZML powiatu stołpeckiego (województwo nowogrodzkie) organizował zawody sportowe w Rubieżewiczach, w których brali udział sportowcy ZML z województwa nowogrodzkiego, jak również z innych towarzystw i organizacji, m.in. Związku Strzeleckiego i Korpusu Ochrony Pogranicza¹⁹. Sportowcy ZML uczestniczyli w innych zawodach sportowych, np. „Świętach Wychowania Fizycznego i Przynależności Wojskowej (WF i PW)”²⁰. Do wyróżniających się sportowców ZML należy zaliczyć Zdzisława Wąsowicza (kierownika działu WF i Strzelectwa przy Zarządzie Głównym ZML), który na zawodach strzeleckich o mistrzostwo Warszawy zwyciężył w 5 konkurencjach strzeleckich²¹. Inny sportowiec ZML — Seweryn Szusterowski (Wolbórz) zwyciężył w biegu przełajowym zorganizowanym przez Miejski Komitet WF i PW w Piotrkowie Trybunalskim w 1934 r.²²

W 1929 r. w zakresie prac na polu wychowania fizycznego i sportu powołano Komendę Główną WF i PW Federacji Związków Młodzieży Wiejskiej²³. Do Federacji Związków Młodzieży Wiejskiej obok ZML wchodził CZMW „Siew” i Małopolski Związek Młodzieży Wiejskiej. Ważnym zagadnieniem, które Komenda Główna WF i PW Federacji Związków Młodzieży

---

¹⁸ „Młoda Wieś” nr 1 z 15. 01. 1934 r.

¹⁹ „Młoda Wieś” nr 6 z 1. 06. 1930 r., nr 14/15 z 1. 08. 1931 r.; podobne zawody sportowe organizował ZML powiatu rypińskiego.

²⁰ „Młoda Wieś” nr 6 z 1. 06. 1930 r., nr 9 z 15. 07. 1930 r.: ZML uczestniczył w 1930 r. m.in. w „Święcie WF i PW w Sulmierzycach, Czarnym Lesie, Sośniach i Raszkowie (powiat odolański) i w Dobrzyńcu nad Drwęcą.

²¹ „Młoda Wieś” nr 18 z 30. 09. 1933 r.

²² „Młoda Wieś” nr 7 z 15. 04. 1934 r.

²³ M. Słoniewski, *op. cit.*, s. 95; Komenda Główna WF i PW Federacji Związków Młodzieży Wiejskiej działała w latach 1929–1931. Została zlikwidowana w październiku 1931 r.

Wiejskiej realizowała w zakresie popularyzacji i upowszechniania aktywności fizycznej było zdobywanie przez młodzież wiejską „Brązowej Odznaki Sprawności Fizycznej Federacji Związków Młodzieży Wiejskiej”. W roku 1930 minima na odznakę osiągnęło około 500 członkiń i członków Federacji ZMW. W roku 1931 Komenda Główna przewidywała zdobycie 6000 odznak²⁴. Posiadacze „Brązowej Odznaki Sprawności Fizycznej” mieli pierwszeństwo przy zgłaszaniu się na obozy instruktorskie organizowane z inicjatywy Komendy Głównej. Następnym etapem podnoszenia poziomu w zakresie wychowania fizycznego i sportu młodzieży wiejskiej było zdobywanie Państwowej Odznaki Sportowej (POS). Jeden z punktów regulaminu „Brązowej Odznaki Sprawności Fizycznej Federacji ZMW” głosił, iż „członek Federacji ZMW, który w ciągu dwóch lat po zdobyciu Brązowej Odznaki Sprawności Fizycznej nie zdobędzie POS, traci prawo noszenia Brązowej Odznaki”²⁵.

We wrześniu 1935 r. odbył się Walny Zjazd ZML²⁶. Na zjeździe dokonano wyboru władz Związku. Prezesem wybrano Henryka Puziewicza, wiceprezesami — Józefa Górskiego (z woj. poznańskiego), Feliksa Kozłowskiego (warszawskie), Stanisława Pajewskiego (warszawskie), Stanisława Żurawskiego (lwowskie), sekretarzem generalnym — Czesława Tederko (warszawskie), skarbnikiem — Jana Stawiarza (łódzkie), członkami zarządu — Mikołaja Boryslawskiego (łódzkie), Mariana Kubickiego (warszawskie), Alojzego Zwolińskiego (śląskie), Franciszka Ulatowskiego (poznańskie), Stanisława Reymonta (nowogródzkie), Irenę Salingerównę (poznańskie), Władysława Kili-mona (białostockie)²⁷. Zaszczyną godnością prezesa honorowego ZML obdarzono Karola Polakiewicza. Dokonano wyboru komisji rewizyjnej ZML. W skład tego gremium weszli: Bolesław Wiśniewski, Stefan Nagraba, Bronisław Wałukiewicz, Alfons Kulesza, Karolina Łukasiewiczówna.

W trakcie obrad zjazdu delegaci pozytywnie wyrażali się w sprawie zachowania samodzielności Związku i jego obrony przed próbami łączenia z CZMW „Siew”. Zarząd Główny ZML uchwalił m.in. następujący wniosek:

---

²⁴ „Młoda Wieś” nr 10 z 15. 05. 1931 r.; według informacji podanej w „Młodej Wsi”, „na poszczególne okręgi Federacji ZMW przeznaczono do zdobycia następujące ilości odznak: warszawski 500, lubelski 1000, białostocki 1000, łódzki 600, krakowski 500, lwowski 300, poznański 300, pomorski 200, poleski 300, kielecki 1000, wileński 300, wołyński 200, śląski 200”.

²⁵ „Młoda Wieś” nr 10 z 15. 05. 1931 r.; na łamach „Młodej Wsi” publikowano artykuły i materiały poświęcone akcji zdobywania POS, m.in. artykuł Zbigniewa Skocza pt. *Halo, zdobywamy POS*, który ukazał się w numerze 5. czasopisma z 15. 03. 1933 r.

²⁶ „Młoda Wieś” nr 16 z 15. 09. 1935 r.

²⁷ *Ibidem*.

„Samodzielność, której broniliśmy i którą uważamy za swoją dumę, a co ważniejsze, najwięcej zasadniczy warunek rozwijania naszej myśli społecznej, nakłada na nas obowiązek utrzymania swoimi siłami bytu organizacji”²⁸.

III.

W II połowie lat trzydziestych władze ZML dążyły w dalszym ciągu do upowszechniania aktywności fizycznej, m.in. w wytycznych Związku każdy członek ZML „powinien uprawiać jedną z następujących gier sportowych: piłka siatkowa, piłka koszykowa, palant, piłka ręczna lub nauczyć się jeździć na nartach. Ponadto musiał znać przynajmniej pięć gier ruchowych, które mogą być przeprowadzone w pokoju lub na wolnym powietrzu”²⁹. Ważne miejsce w działalności członków ZML było zdobywanie Odznaki Strzeleckiej (OS). Oprócz wychowania fizycznego i sportu, istotnym elementem była działalność na polu przysposobienia wojskowego.

Stanisław Krocak w artykule *Wychowanie fizyczne czy rekordomania*, który ukazał się na łamach „Młodej Wsi”, pisze: „Celem wychowania fizycznego jest utrzymanie zdrowia, przez hartowanie ciała, rozwijanie i pomnażanie sprawności ruchowej, wyrobienie dzielności duchowej przez kształcenie, szybkość orientacji, przytomność umysłu, zaufanie we własne siły, panowanie nad sobą, parcie do zwycięstwa i nieustępliwość, pracę w zespole i przyzwyczajenie do wysiłku zbiorowego. [...] Ćwiczenia i zawody sportowe — potęgują ambicję, przejawiającą się w długim i cierpliwym przygotowywaniu się do zawodów; zaś współzawodnictwo ograniczone przepisami i koleżeństwem sportowym potęguje kulturę towarzyską i współżycie”³⁰. S. Krocak zgodził się ze stwierdzeniem marszałka Józefa Piłsudskiego, „że nie zgadza się, aby wychowanie fizyczne gwałtem wprowadzać na wieś, a z młodzieży robić sportowców specjalistów. Młodzież wiejska psychicznie różni się od młodzieży miejskiej, jest bardziej powolna, nie przejawia się u niej zbytnia nerwowość. [...] Marszałek cenił ją bardziej, bo jest zdolna do wykonania o wiele cięższej pracy i pokonania dłuższego wysiłku fizycznego opartego na mocnym i nie starganym systemie nerwowym”³¹.

---

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ „Młoda Wieś” nr 1–2 z 15. 01. 1936 r.

³⁰ „Młoda Wieś” nr 13–14 z 15. 07. 1936 r. Autor artykułu — Stanisław Krocak — był członkiem ZML z województwa lwowskiego.

³¹ *Ibidem*.

Podobnie jak w okresie poprzednim (koniec lat dwudziestych i pierwsza połowa lat trzydziestych XX wieku), ZML organizował kursy wychowania fizycznego. W czerwcu 1936 r. odbył się kurs wychowania fizycznego i społeczno-oświatowy w Suchodole (powiat Krosno, województwo lwowskie)³². Jak pisze Stanisław Starzyński — instruktor kursu wychowania fizycznego w Suchodole — na łamach „Młodej Wsi”: „Sam kurs jest dobrą szkołą dla [...] młodego pokolenia i widzę, że będzie to bardzo dobry materiał dla przodowników do pracy budowniczej — przyszłej silnej wsi polskiej, która musi narzecznie dźwignąć się — przy pomocy tych młodych rąk i pełnych zapału ludzi młodego pokolenia. Im to powinna wieś oddać swoje bołączki w ręce i oni powinni kierować polityką wsi. Takich kursów — no i takich pełnych zapału słuchaczy powinno być w Polsce więcej”³³.

W kwietniu 1937 r. odbył się czterotygodniowy kurs przodowników wychowania fizycznego w Przemyślu dla młodzieży wiejskiej ZML z województwa lwowskiego³⁴. Na kursie prowadzono zajęcia z gimnastyki, gier sportowych, lekkiej atletyki, boks, zabaw i gier ruchowych, pływania, zajęcia teoretyczne z wychowania fizycznego oraz wychowanie obywatelskie. Zajęcia z praktyki i teorii wychowania fizycznego realizowano na kursach społeczno-oświatowych ZML³⁵.

W 1937 r. ZML liczył 628 kół i 23 710 członków (Tab. 1)³⁶. Prezesami poszczególnych wojewódzkich związków ZML byli: Adam Grochmal — prezes Białostockiego ZML, Antoni Klimczyński — prezes Lwowskiego ZML, Jan Stawiarz — prezes Łódzkiego ZML, Michał Zbirochowicz — prezes Nowogródzkiego ZML, Adam Stachowiak — prezes Poznańskiego ZML, Józef Turski — prezes Warszawskiego ZML³⁷. Ponadto w skład ZML wchodził Małopolski Związek Młodzieży Ludowej, który liczył 520 kół i 20 000 członków³⁸. Prezesem Małopolskiego ZML był Wincenty Styrylski.

---

³² „Młoda Wieś” nr 13–14 z 15. 07. 1936 r.

³³ *Ibidem*.

³⁴ „Młoda Wieś” nr 9–10 z 31. 05. 1937 r.

³⁵ „Młoda Wieś” nr 1–2 z 31. 01. 1937 r.; w 1937 r. kursy społeczno-oświatowe zorganizowano m.in. w powiatach piotrkowskim i sieradzkim województwa łódzkiego.

³⁶ „Młoda Wieś” nr 1–2 z 31. 01. 1937 r.

³⁷ *Ibidem*: w sprawozdaniu organizacyjnym nie podano prezesa Śląskiego ZML.

³⁸ *Ibidem*: Małopolski ZML, zachowując autonomię, wchodził w skład ZML na zasadzie federacyjnej, na mocy porozumień pomiędzy Związkami, zawartymi 16 czerwca 1932 r. i 15 listopada 1936 r.

Tabela 1. Ilość kół i członków ZML w 1937 r.

L.p.	Wojewódzki ZML	Ilość kół	Ilość członków
1.	Białostocki ZML	92	3 100
2.	Lwowski ZML	135	6 900
3.	Łódzki ZML	103	3 640
4.	Nowogródzki ZML	111	3 200
5.	Poznański ZML	57	1 870
6.	Śląski ZML	9	350
7.	Warszawski ZML	121	4 650
Razem		628	23 710

Źródło: „Młoda Wieś” nr 1–2 z 31. 01. 1937 r.

W październiku 1937 r., w trakcie obrad Zjazdu Walnego ZML podjęto uchwałę o rozwiązaniu ZML i przystąpieniu ZML do Związku Młodej Polski (ZMP)³⁹. W artykule Henryka Puziewicza *O co nam chodzi* opublikowanym na łamach listopadowego wydania *Młodej Wsi* czytamy: „Walny Zjazd Związku Młodzieży Ludowej w dniu 24 października 1937 r. to wyraźny drogowskaz dla młodego pokolenia wsi, która chce i musi w Rzeczypospolitej zwyciężać, która chce wieś wprowadzić z honorem na miejsce jej należne i w rysowaniu oblicza Polski dać swój znak, zdecydować o tym jak ma ta Polska wyglądać, by stała się wsi bardzo swoja i by w niej wsi polskiej było dobrze żyć i w pełni się rozwijać. W dniu 24 października określił ZML miejsce tej młodej wsi i przekreślając własną formę organizacyjną, opowiedział się bez zastrzeżeń i z pełną wiarą na najwyższy kredyt jaki można dać — za miejscem młodej wsi przy marszałku Rydzu-Smigłym. Członkowie ZML poświęcili własne formy organizacyjne dla celów wyższych, mimo wielkiego do nich przywiązania wytworzonego ofiarą pracą, prowadzoną bez przerwy, mimo kłód rzucanych pod nogi przez tych, dla których prawdziwe oblicze ideowe młodej polskiej wsi było solą w oku [...]”⁴⁰. W innym fragmencie artykułu H. Puziewicz pisze: „Chcemy Polski nie nędzy i wyzysku, ale Polski sprawie-

³⁹ „Młoda Wieś” nr 1 z 30. 11. 1937 r.: „Młoda Wieś” stała się czasopismem sekcji wiejskiej Związku Młodej Polski. Na stronie tytułowej „Młodej Wsi” hasło — „Przez Młodą Wieś do Silnej Polski Ludowej” zastąpiono nowym — „Przez Młodą Wieś do Wielkiej i Potężnej Polski”.

⁴⁰ *Ibidem*.

dliwości społecznej, Polski mas pracujących: chłopca, robotnika i inteligenta, dającej pracę i chleb każdemu Polakowi, Polski, gdzie praca będzie prawem do udziału w dochodzie narodowym [...]”⁴¹.

IV.

Fragmenty artykułu H. Puziewicza — ostatniego prezesa ZML — oddają przyczyny przystąpienia ZML do ZMP. ZML, właściwie od początku powstania opierał się tendencjom unifikacyjnym w wiejskim ruchu młodzieżowym, aż do października 1937 r. W ostatnim okresie przed wybuchem wojny — (1938 – 1939) — ZML działał jako sekcja wiejska ZMP.

Związek Młodzieży Ludowej (ZML) rozpoczął działalność w II połowie lat dwudziestych (ZML powstał w 1926 r.). Posiadał własny organ prasowy, jakim była „Młoda Wieś”. Na łamach „Młodej Wsi” publikowano liczne artykuły, materiały dotyczące m.in. korzyści płynących z uprawiania aktywności fizycznej, organizacji i prac wychowania fizycznego w ZML, metodyki zajęć gimnastycznych, popularyzowania dyscyplin sportowych, zakładania sekcji sportowych w ZML, organizacji zawodów sportowych.

ZML popularyzował i prowadził działalność w zakresie wychowania fizycznego, sportu oraz przysposobienia wojskowego, przede wszystkim wśród młodzieży wiejskiej. Organizował kursy wychowania fizycznego. Wśród dyscyplin sportowych najbardziej popularnymi dziedzinami były: strzelectwo, tenis stołowy, lekka atletyka oraz zespołowe gry sportowe.

---

⁴¹ *Ibidem.*